World Health Organization
Myanmar

သွေးလွန်တုပ်ကွေးနှင့် ချီကန်ဂန်ညာ ရောဂါ ကာကွယ်ပါ

WHO Myanmar newsletter *special*, 9 September 2019

သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါနှင့် ပတ်သက်ပြီး သိထားသင့်သည့် အချက်များ

ခြင်မှတစ်ဆင့် ကူးစက်သော ဗိုင်းရပ်စ်ရောဂါများအနက် အဖြစ်များသော ရောဂါတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ လူတစ်ဦးမှ တစ်ဦးသို့ ရောဂါပိုးရှိသော အေးဒီးစ်ခြင်ကိုက်ခြင်းမှ ကူးစက်သည်။

သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်စေသော ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးမှာ ဒင်ဂီးဗိုင်းရပ်စ်ပိုး အမျိုးအစားဖြစ်ပြီး DEN-1, DEN-2, DEN-3 and DEN-4 ဟူ၍ လေးမျိုးရှိပါသည်။ ပြင်းထန်သော သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါ (Severe Dengue) သည် ကလေးများတွင် ဖြစ်ပွားပါက ရောဂါပြင်းထန်စေပြီး အသက်သေဆုံးစေနိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မိုးရာသီဖြစ်သော ဇူလိုင်လမှ ဩဂုတ်လအထိသည် သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါ ကူးစက်မှု အများဆုံး ကာလဖြစ်သည်။

သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါ ကာကွယ်ရန်အတွက် ပြည်သူလူထု၏ အခန်းကဏ္ဍ

သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါမှ ကာကွယ်ရန် ပြည်သူတစ်ဦးချင်းသည် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပါသဖြင့် အောက်ဖော်ပြပါ အဓိက အချက်များကို ပြည်သူတစ်ရပ်လုံး လိုက်နာကျင့်သုံးသင့်ပါသည်။

- ခြင်မပေါက်ပွားစေရန် ကာကွယ်နှိမ်နင်းခြင်းသည် အဓိကဖြစ်ကြောင်း ပြည်သူတစ်ရပ်လုံး သိမြင်လာစေရန်၊
- သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်စေသော အေးဒီးစ်ခြင်သည် ရေကြည်ရေသန့်တွင် ပေါက်ပွားသဖြင့် ရေစည်ရေအိုးများကို လုံခြုံစွာ ဖုံးအုပ်ထားရန်နှင့် ပန်းအိုးများကို အပတ်စဉ်လဲလှယ်ပေးရန်၊
- ရေတင်နိုင်သော စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ (ပလပ်စတစ် ဗူးခွံများ၊ ပုလင်းခွံများ၊ မော်တော်ကားတာယာများ စသည်တို့)တွင် အေးဒီးစ်ခြင်များ ပေါက်ပွားစေနိုင်သဖြင့် စနစ်တကျ စွန့်ပစ်ရန်၊
- အိမ်အနီးပတ်ဝန်းကျင်တွင် ရေမဝပ်စေရန် ရေစီးရေလာ ကောင်းအောင် ဆောင်ရွက်ပေးရန်၊
- သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါ သံသယဖြစ်ပါက ရောဂါကို ဆောလျင်စွာ အတည်ပြုနိုင်ရန်အတွက် ကျွမ်းကျင်သော ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများထံမှ အကြံဉာဏ်များရယူပါ။

သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါ လက္ခဏာများ

- အဖျားကြီးခြင်း၊
- ပြင်းထန်စွာ ခေါင်းကိုက်ခြင်း
- မျက်လုံးနောက်တွင် နာကျင်ခြင်း
- ကြွက်သားနှင့် အဆစ်များနာကျင်ခြင်း
- ပြင်းထန်စွာ ဗိုက်အောင့်ဗိုက်နာခြင်း
- ပျို့ခြင်း၊ အန်ခြင်း
- ခန္ဓာကိုယ်တွင် အနီစက်၊ အနီကွက်များထွက်ခြင်း

သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါ အတွက်ကုထုံး

- သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါအတွက် သီးခြားကုထုံးမရှိပါ။
- ရောဂါကို ဆောလျင်စွာ သိရှိရန်နှင့် သေချာစွာ ပြုစုကုသလျှင် သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါကြောင့် သေဆုံးနှုန်းကို သိသာစွာ လျှော့ချနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်ပွားမှုအခြေအနေ

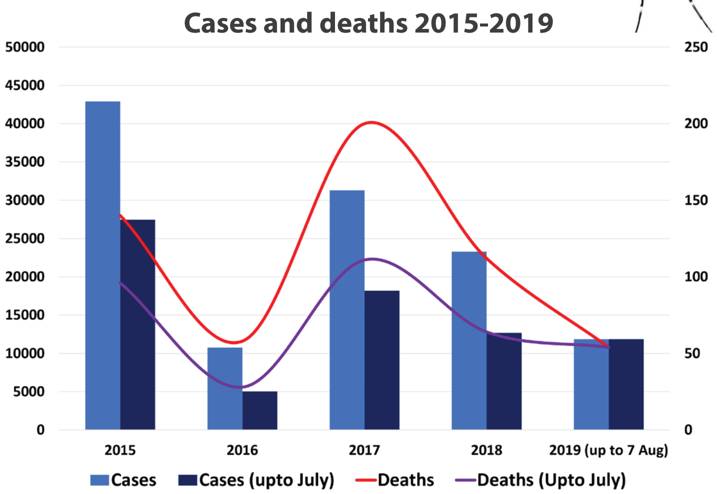

source: VBDC, Department of Public Health, Ministry of Health & Sports, 2019

အထက်ပါ ပုံတွင်ပြထားသည့်အတိုင်း သွေးလွန်တုပ်ကွေး ရောဂါသည် အခြားနိုင်ငံများနည်းတူ တစ်နှစ်ခြား တစ်ခါ ဖြစ်ပွားမှုများကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ သို့သော်လည်း ၂၀၁၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၈ ခုနှစ်အထိ ရောဂါ ဖြစ်စဉ်လမ်းကြောင်းမှာ ကျဆင်းလာသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

ဗဟိုနှင့် ဒေသဆိုင်ရာပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဌာနမှ တာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခန်းကဏ္ဍ

- သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကျန်းမာရေးဌာန၊ ဆေးရုံများတွင် စီမံကုသနိုင်ရန် အတွက် ထောက်ပံ့ပေးခြင်း၊
- သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါအတွက် သတင်းပေးပို့မှု တိုးတက်လာစေရန်၊ အွန်လိုင်းမှတစ်ဆင့် သတင်းပို့မှုစနစ်စတင်နိုင်ရန် ပံ့ပိုးပေးခြင်း၊
- ပြည်သူလူထုနှင့် အခြေခံကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများအတွက် ကျန်းမာရေး အသိပညာ မြှင့်တင်ခြင်းကို တိုးချဲ့ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း၊
- မဟာဗျူဟာ လမ်းညွှန်ချက်များ၊ သုတေသန ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ဗဟို၊ ပြည်နယ်/တိုင်းနှင့် မြို့နယ်များတွင် ဌာနဆိုင်ရာများနှင့် ညှိနှိုင်းကော်မတီများကို ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ရန် ပံ့ပိုးပေးခြင်း၊

ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ (WHO) နှင့် အခြားမိတ်ဘက်များမှ သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါကာကွယ်နှိမ်နင်းရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ချက်များ

- သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါ ကာကွယ်ရေးနှင့် ကုသရေး လမ်းညွှန်စာအုပ်များ ပံ့ပိုးပေးခြင်း၊ ပညာပေးခြင်းနှင့် ပြည်သူများအနေဖြင့် ကျန်းမာရေးအန္တရာယ် ရင်ဆိုင်ရသည့်အခါ ကျွမ်းကျင်သူများ၏ သတင်းအချက်အလက်များကို မျှဝေပေးခြင်း၊
- ပြည်နယ်နှင့်တိုင်း ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးဌာနများမှ တာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်များ၏ သွေးလွန်တုပ်ကွေး ရောဂါအဖြစ်များသည့် ရာသီမတိုင်မီ ကာကွယ် နှိမ်နင်းရေး ကြိုတင်ပြင်ဆင်ခြင်းကို ပြည်သူလူထုမှ သိမြင်လာစေရန်အတွက် အသိပညာပေး ဆွေးနွေးပွဲများ လုပ်ဆောင်ခြင်းကို ထောက်ပံ့ပေးခြင်း၊
- ရောဂါဖြစ်ပွားမှု လမ်းကြောင်းသုံးသပ်ခြင်းနှင့် သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါ စောင့်ကြပ် ကြည့်ရှုခြင်း လုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုးပေးခြင်း၊

World Health Organization
Myanmar

No.403 (A1), Shwe Taung Kyar Street,
Bahan Township, Yangon, Myanmar.
Tel : +95 1 534 300, 534 307, 538 620
538 621, 538 474, 538 476
Fax : +95 1 538 233, 538 435
Email : semmr@who.int
Website : http://www.searo.who.int/myanmar

ချီကန်ဂန်ညာ ရောဂါ

- ချီကန်ဂန်ညာရောဂါသည် ခြင်မှတစ်ဆင့်ကူးစက်သော ဗိုင်းရပ်စ်ရောဂါ တစ်မျိုးဖြစ်ပြီး သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါဖြစ်စေသော အေးဒီးစ်ခြင်ကျား ကိုက်ခြင်းဖြင့် ကူးစက်ပါသည်။
- ၁၉၅၂ ခုနှစ်တွင် တန်ဇန်နီးယားနိုင်ငံ တောင်ပိုင်းတွင် ကပ်ရောဂါအသွင် ဖြစ်ပွားရာမှ ပထမဦးစွာ ဖေါ်ပြထားသည့် ရောဂါဖြစ်သည်။
- ချီကန်ဂန်ညာ အမည်သည် ‘Kimakonde’ ဘာသာစကား (တန်ဇန်နီးယားနှင့် မိုဇန်ဘစ်နိုင်ငံတို့မှ တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ ပြောသည့် ဘာသာစကား) မှ ဆင်းသက်လာပြီး အဓိပ္ပါယ်မှာ ‘ပုံပန်းသဏ္ဍာန် ပြောင်းလဲလာခြင်း - အရိုးအဆစ် များနာကျင်ခြင်း (အဆစ်ယောင်ခြင်း) ခံစားနေရသည့် သွင်ပြင်လက္ခဏာကို ဖေါ်ပြခြင်း’ ဖြစ်သည်။
- ချီကန်ဂန်ညာ ရောဂါ၏ လက္ခဏာများမှာ သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါ လက္ခဏာများနှင့် ဆင်တူပြီး သွေးလွန်တုပ်ကွေး အဖြစ်များသော ဒေသများတွင် သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါနှင့် မှားနိုင်ပါသည်။
- ချီကန်ဂန်ညာရောဂါကို လူများက **‘ဆင်တုပ်ကွေးရောဂါ’**ဟု မှားယွင်းစွာ ခေါ်ဆိုကြပါသည်။ သို့သော် ချီကန်ဂန်ညာရောဂါသည် ခြင်မှတစ်ဆင့် ကူးစက်ခြင်းကြောင့် သာမန် တုပ်ကွေးရောဂါနှင့် လုံးဝ မသက်ဆိုင်ပါ။

ချီကန်ဂန်ညာရောဂါ လက္ခဏာများ

- ရုတ်တရက် ဖျားလာပြီး အရိုးအဆစ်များ နာကျင် ကိုက်ခဲခြင်း၊
- ကြွက်သားများ နာကျင်ခြင်း၊ ခေါင်းကိုက်ခြင်း၊ ပျို့ခြင်း၊ မောပန်းခြင်း၊ အရေပြားတွင် အစက်အပြောက်များ အနီကွက်များ ထွက်ခြင်း၊
- အရိုးအဆစ်များနာကျင်ကိုက်ခဲခြင်းသည် ဆိုးရွားလာနိုင်ပြီး ရက်အနည်းငယ်မှ ရက်သတ္တပတ်များစွာအထိ ခံစားရနိုင်ပါသည်။
- သွေးလွန်တုပ်ကွေး ရောဂါနှင့် မတူဘဲ ချီကန်ဂန်ညာ ရောဂါကြောင့် အသက် မသေဆုံးနိုင်ပါ။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ချီကန်ဂန်ညာရောဂါဖြစ်ပွားမှု အခြေအနေ

- အမျိုးသားဓါတ်ခွဲဌာနမှ သံသယ သွေးနမူနာများကို လွန်ခဲ့သော နှစ်များစွာကတည်းက သွေးရည်ကြည် ဓါတ်ခွဲစစ်ဆေးခြင်းကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ရန်ကုန်တိုင်းကလေးဆေးရုံကြီးတွင် ချီကန်ဂန်ညာ ရောဂါပိုးကို သွေးရည်ကြည် ဓါတ်ခွဲစစ်ဆေးခြင်းမှ ၂၀၀၇-၂၀၀၈ နှင့် ၂၀၁၁ ခုနှစ် အတွင်းတွင် တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။
- ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် မန္တလေး၊ နေပြည်တော်၊ တနင်္သာရီ၊ မွန်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တို့မှ လူနာများ၏ သွေးရည်ကြည်၌ ပိုးတွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။
- ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ဇန်နဝါရီလမှ ဩဂုတ်လ ၁၅ ရက်အထိ သံသယ သွေးနမူနာများကို ဓါတ်ခွဲစစ်ဆေးရာ ပြည်နယ်/တိုင်း ၈ ခုရှိ လူနာ ၃၅ ယောက်တို့တွင် ပိုးတွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။

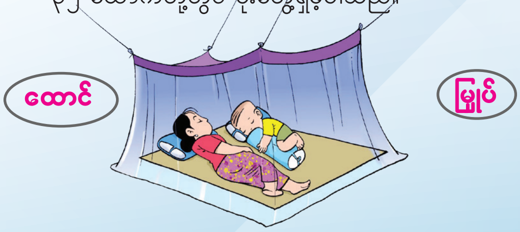

ချီကန်ဂန်ညာရောဂါအတွက်ကုထုံး

- ချီကန်ဂန်ညာရောဂါအတွက် သီးခြားကုထုံးမရှိပါ။
- ကုထုံးမှာ အဓိကအားဖြင့် ခံစားနေရသော ဝေဒနာ သက်သာစေရန် (ဥပမာ အရိုးအဆစ်များ နာကျင်ကိုက်ခဲခြင်းနှင့် အဖျားအတွက်) အကိုက်အခဲပျောက်ဆေးနှင့် အဖျားကျဆေးများ ပေးနိုင်ပြီး အရည်များစွာ သောက်ပေးရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ချီကန်ဂန်ညာရောဂါနှင့် ပတ်သက်ပြီး သိထားသင့်သည့်အချက်များ

- ချီကန်ဂန်ညာရောဂါ လက္ခဏာများသည် သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါ လက္ခဏာများနှင့် ဆင်တူသည်။
- အေးဒီးစ်ခြင်များဖြစ်သော ***Aedes aegypti*** နှင့် ***Aedes albopitus*** တို့သည် သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါနှင့် ချီကန်ဂန်ညာရောဂါ ၂ ခုလုံးကို ကူးစက်စေနိုင်သည်။
- ချီကန်ဂန်ညာရောဂါ ကာကွယ်နှိမ်နင်းရေးသည် သွေးလွန်တုပ်ကွေးရောဂါ ကာကွယ်နှိမ်နင်းရေး လုပ်ငန်းများနှင့် အတူတူပင်ဖြစ်သည်။
- လူနာအများစုမှာ လုံးဝ ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာသော်လည်း တစ်ချို့လူနာများတွင် အရိုးအဆစ်များ နာကျင်ကိုက်ခဲခြင်းမှာ လ မှ နှစ် အထိ ကြာမြင့်နိုင်ပါသည်။